

Comentariul operei Jocul ielelor scrisa de Camil Petrescu

Chiar daca si-a exersat vocatia si talentul in varii domenii, opera scriitorului are o coerenta si o unitate aparte, sub raportul problematii, al spiritului polemic si al modalitatilor artistice.

Camil Petrescu, fidel convingerilor lui noocratice, asaza in centrul scrierilor sale problema intelectualului de exceptie, autentic, de o mare forta morala, egal cu sine in pareri si atitudini, intransigent, preocupat de pastrarea constiintei imaculate, in circumstantele ostile ale unei realitati sociale nepregatite si incapabile sa inteleaga superioritatea ideii, in raport cu derizoriul terestru. Din acest punct de vedere, se poate afirma si demonstra existenta unui singur personaj, in ipostaze si circumstante diferite, personaj ce raspunde si spiritului polemic al scriitorului, asa cum polemice sunt mai toate operele sale, fie in substanta, fie in modalitatile de realizare artistica, a caror dominanta sta sub semnul antica-lofiliei si al afirmarii propriei personalitati launtrice ca garantie a autenticitatii.

Camil Petrescu este cel care impune in teatrul romanesc "drama absoluta", ale carei evenimente esentiale se deruleaza la nivelul constiintei individuale, descriind un traseu al descoperirii si cunoasterii. In aceste conditii, spectatorul este chemat sa priceapa "cauzalitatea dramatica absoluta, adica imanenta constiintei in care actiunea este conditionata exclusiv de acte de cunoastere, iar evolutia dramatica este constituita prin revelatiile succesive, in care conflictul, in esenta lui, este in constiinta eroului, cu propriile lui reprezentatii", asa cum explica scriitorul in Addenda la Falsul tratat.

Piesa Jocul ielelor, inceputa in 1916 si terminata in 1918, apoi refacuta in 1946, este prima creatie a dramaturgului Camil Petrescu. Ea s-a nascut, asa cum marturiseste autorul in aceeasi Addenda..., din revelatia existentei intr-o lume imperfecta: intorcandu-se, intr-o seara de mai 1916, "cu obrazii incinsi de invidie si dezgust, cu pumnii stransi de infigurare", de la o "bataie de flori", vede ultimele echipaje, de pe care femei tinere si fete "aruncau ramasitele cosurilor, garoafe, margaritare, bujori". Corolele erau calcate in picioare si amestecate cu resturi de ziare, pe care se zureau titlurile "despre gigantica macinare de la Verdun... Intelegem atunci ca lumea aceasta nu e cea mai buna cu putinta, ca Leibniz nu avea dreptate. In sambata aceea s-a desprins in mine insumi autorul dramatic si intr-o saptamana, lucrand insetat zi si noapte, am scris prima versiune din Jocul ielelor care trebuia sa fie drama imperativului violent al "Dreptatii sociale" Am redactat-o din nou, in 1946, la treizeci de ani dupa intaia versiune, pastrand mereu, in titlu si in intentie, apropierea "Jocul ideilor, jocul ielelor", actiunea dintai si structura personajelor, dar imbogatind aspectele cadrului (redactiei socialiste, initiale)".

Tema piesei o constituie drama intelectualului care, slujind ideea de justitie absoluta, intra in conflict cu sine si cu realitatea din jur.

Structurata in trei acte si douasprezece tablouri, piesa urmareste traseul constiintei traumatizate a lui Gelu Ruscanu, personajul principal al operei.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Director al ziarului "Dreptatea sociala", Gelu Ruscanu duce o apriga campanie de presa impotriva lui Saru Sinesti, ministrul justitiei, caruia ii cere sa demisioneze, amenintandu-l ca va publica o scrisoare care dovedeste omorarea de catre el a unei matusi pentru a beneficia de mostenirea lasata de aceasta.

Pentru a-l determina sa nu publice scrisoarea incriminatorie, Gelu Ruscanu este vizitat, pe rand, de matusa care l-a crescut si care ii dezvaluie ca tatal sau s-a sinucis in urma unei delapidari, si Saru Sinesti a fost cel ce a determinat evitarea scandalului, tinandu-l apoi pe Gelu la studii; de Maria, sotia ministrului justitiei, care i-a adresat o scrisoare pe vremea cand intre ei exista o iubire pe care ea n-a uitat-o inca; de Sinesti, care il va determina, in cele din urma, sa renunte la intentiile sale, sugerandu-i ca-l va elibera din detentie pe Petre Boruga, unul dintre fruntasii miscarii socialiste. In fata acestei alternative, Gelu nu mai poate decide singur si se supune hotararii partidului, dupa care mai profitabila pentru miscare era eliberarea lui Boruga. Aceasta abdicare de la sine provoaca, in constiinta personajului, caderea, si el se sinucide, neputand accepta ideea de a mai vietui in urma compromisului.

Jocul ielelor este o opera de tinerete a lui Camil Petrescu, anterioara familiarizarii cu fenomenologia lui Husserl sau cu intuitionismul bergsonian. Cu toate acestea, nucleul conceptiei de viata si imaginea raporturilor inte-lectualului de exceptie cu societatea sunt deja cuprinse in piesa. In centrul discursului scenic sta figura lui Gelu Ruscanu, pe care autorul, in indicatiile dintre paranteze, il imagineaza astfel: "...un barbat de douazeci si sapte -douazeci si opt de ani, de o frumusetate mai curand feminina, cu un soi de melancolie in privire, chiar cand face acte de energie. Are nervozitatea instabila a animalelor de rasa. Priveste totdeauna drept in ochi pe cel cu care vorbeste, si asta-i da o autoritate deosebita. Destul de elegant imbracat, desi fara preocupari anume".

Conflictul de profunzime al piesei se consuma la nivelul constiintei personajului principal, relatiile sale cu cei din jur functionand ca elemente catalizatoare, ca purtatoare de mesaje care adancesc drama, o acutizeaza si provoaca ruptura din final. Gelu Ruscanu este tipul intelectualului a carui existenta este ordonata de un sistem superior de valori morale, situate in zona esentelor pure, la nivelul unei entitati spirituale absolute, undeva in atemporal, caci "noi urmarim legea pura si ideea de dreptate insasi... Legea este in noi... Dreptatea este deasupra noastra si este una pentru toata lumea si toate timpurile". Consecintele unor asemenea convingeri fac ca dreptatea sa devina "inumana", asa cum "cine a vazut ielele devine neom" (Penciulescu). Directorul "Dreptatii sociale" este o astfel de fiinta, o individualitate ce-si construiesc din idei abstracte o citadela pe care o considera inexpugnabila si a carei logica trebuie sa impuna faptele, fiind singura solutie de a schimba ordinea imperfecta a lumii. Atata timp cat se afla fata in fata cu propria-i constiinta si poate decide singur, Gelu respinge, de la inaltimea principiilor sale ferme, orice compromis: refuza sa faca jocul partidului conservator; desi lovit brutal in intimitatea sa, se consoleaza cu imaginea dezonoranta a tatalui; nu renunta la acuzațiile de fraudă aduse unui sef de serviciu, chiar daca acesta este un cunoscut poet; nu accepta santajul sentimental al Mariei, spunandu-i ca, fericirea nimanui, individual, nu conteaza aici". In momentul in care Sinesti ii sugereaza posibilitatea de a-l

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

elibera pe Petre Boruga, Gelu se supune hotararii partidului si arde scrisoarea compromitatoare. Gestul acesta are semnificatia prabusirii sistemului de valori pe care personajul il socotea infailibil, dandu-si seama ca a devenit complicele lui Sinesti si ca traieste intr-o lume care nu te accepta decat daca esti dispus sa consimti la regulile ei. Revelatia imposibilitatii de a-ti pastra constiinta imaculata intr-o societate care nu are acces la Absolut declanseaza criza existentiala: "Cata luciditate atata existenta si deci atata drama", constata cu amaraciune Gelu Ruscanu. Impins catre marginea prapastiei, el se prabuseste ("Mi-a murit credinta in mine insumi... Azi nu mai sunt decat o biata epava... Toate resorturile sunt rupte in mine") iar sinuciderea este o demonstratie de forta".

Despre personajul principal nu se poate spune ca sufera de o prea mare complexitate de caracter, verticalitatea sa morala impunandu-i o atitudine constanta. Nu acelasi lucru se poate afirma despre Maria Sinesti, pe care scriitorul o descrie ca fiind "o frumusetate, pe baza de nostalgie, profil suav si nervozitate". Ea este o ipostaza a dramei erotice, simtind cu ardoare nevoia de a sti daca a fost iubita, pentru a recupera un timp al autenticitatii senti-mentelor, caci astfel, ca sotie a lui Sinesti, duce o existenta frustrata. Oscilanta si telurica, Maria isi deconspira conditia dilematica, in ea coexistand o fiinta meschina, "marginita si lasa" si una "care sufera, care plange... care sangereaza pentru toate josiunile celeilalte". Si ea e insetata de absolut si, in finalul piesei, hotarata sa renunte la tot. Ii propune lui Gelu sa plece impreuna spre a regasi iubirea, dar pentru el "o iubire care nu este eterna, nu este nimic".

Serban Saru Sinesti este tipul politicianului versat, dur, violent, "un monstru", pentru Maria, "una din cele mai infernale canale", "crancen jucator", inzebrat cu o "draceasca abilitate", pentru Praidă. Incantat de putere si stapan pe sine, ministrul justitiei, al carui trecut e patat de crima comisa pentru insusirea mostenirii, stie sa se foloseasca de punctele slabe ale adversarului si sa punteze decisiv. De altfel, el este deprins cu arta de a-si anihila dusmanii: "Nu ma sperie atacurile... Stiu sa primesc lovituri, dar mai ales stiu sa dau... Si cel lovit de mine nu se mai ridica..."

Praidă este exponentul unei filosofii pragmatice, dupa care "criteriul [dreptatii, n.n.] este intotdeauna o cauza" si deasupra dreptatii este partidul, iar Penciucescu este temator, oscilant, echivoc, dar nu superficial, el fiind acela care defineste starea lui Gelu Ruscanu prin asemanare cu a aceluia care a vazut Jocul ielelor".

In circumstante diferite, imaginile de profunzime ale personajelor importante din Jocul ielelor (Gelu Ruscanu, Maria Sinesti, Serban Saru Sinesti) le vom regasi la cea mai mare parte a eroilor din intreaga opera a lui Camil Petrescu (Andrei Pietraru, Pietro Gralla, Stefan Gheorghidiu, Ladima, Ioana Boiu, Mioara, Ela, Nae Gheorghidiu s.a.).

Scriitorul, anticalofil, nu ornameaza discursul dramatic, in schimb stie sa cantareasca valoarea cuvintelor, antrenandu-le intr-o derulare coerenta, pe ton de meditatie grava, cu o mare incarcatura de emotie intelectuala si afectiva. Gradarea tensiunii interioare a personajului, acumularea treptata de experiente conduc spre un deznodamant firesc, iar scenele care lovesc in constiinta si sensibilitatea lui Gelu Ruscanu stau de fiecare data sub semnul incordarii atent notate de catre

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

autor. De altfel, bogatia indicatiilor autorului poate constitui un discurs epic, paralel celui dramatic. Arhitectura de ansamblu a piesei este bine etajata, echilibrata, armonioasa, lipsita de fast, dar si de monotonie, cu ridicari si coborari de tonuri, cu accente brutale, dar si lirice, cu folosirea contrapunctului (stirea din Paris cu o situatie asemanatoare aceleia declansate de Gelu Ruscanu) si esentializarea discursului.

Replica personajului principal - "...eu nu pot sa scriu decat ceea ce gandesc" - va deveni cel mai important punct al programului estetic al lui Camil Petrescu, dramaturg de mare originalitate care, prin Jocul ielelor, a deschis scena romaneasca spre "drama absoluta", spre "teatrul de cunoastere". Piesa descrie, de fapt, un traseu descendent, in negativ, al cunoasterii, caci Gelu Ruscanu, plecand de la principiile superioare ale dreptatii absolute, se va vedea nevoit sa coboare la nivelul celorlalti si se va sinucide.